

ARNO

F. LITV.

Nr. 2 VEEBRUAR 1940

S I S U:

- Paul Vahi — Vabaduspäevaks.
 Elmo Ellor — Vaimule rohkem!
 Eerik Laidsaar — Draama.
 Paul Vahi — Paar päevakorral olevat küsimust.
 K. L. — Edukamate õpiringide tööst.
 H. Lpm. — Hea näide näitekunsti kursuselt.
 P. Pusepp — Klubide küsimusest.
 Tarmo Tammsoo — Pisimärkmeid Väändrast.
 Karl Laane — Viru ranniku vabaharidustöö väl-
 jadelt. (Järgneb.)
 Mitmesugust.

Ü./K. EESTI RAHVAPANGA

äriseis 31. jaanuaril 1940. a.

AKTIVA

Kassa, pangad, väärtu- sed	1.652.438.14
Laenud	5.489.157.15
Korrespondendid	214.281.01
Garantiide debitorid	166.234.—
Vallasvara	38.273.17
Kinnisvara	340.000.—
Kulud	11.216.13
Muud aktivad	134.386.94
	8.045.986.54

PASSIVA

Kapitalid	972.963.81
Hoiusummad	5.266.332.97
Võlad teistes krediit asutistes	1.011.232.78
Riiklikud laenud	3.779.15
Korrespondendid	470.407.38
Garantiid	166.234.—
Tulud	38.546.18
Muud passivad	64.060.18
1939. a. puhaskasu	52.430.09
	8.045.986.54

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri Osaühisus

Asutatud 1857. a.

VABRIKUD: Kreenholmis, Narva lähedal

JUHATUS: Tallinnas, Pikk t. 68, telefon 426-63

MÜÜGIKOHT: Kaubandus A/S. „KREENBALT“ Tallinn,
S. Karja 13, telefon 425-14

MÜÜK AINULT SUUREL ARVUL

Üheski majapidamises ei puudu

LODIX kingakreem

SIDOL metalli- ja aknapuhastusvahend

SIGELLA poonimisvaha

SIRAK küürimispulber

kuna nad on kvaliteedilt ületamatud

A.-s. Sidol Company,

TALLINN, Tööstuse 49. Telefon 441-00

Kas olete tutvunud „Rauaniidi“

hoosaja moeuidistega?

MANTLIRIIDEID

KLEIDIRIIDEID

VOODRIRIIDEID

PAELU, PITSE jne.

soovitab rkkalikus valikus

A-S. „RAUANIIT“

Tallinn, Põhja puistee nr. 7

Kes mõtleb tulevikule ja hoolitseb oma perekonna eest, see kindlustab oma elu ja varanduse

„EKA“-S

ARIENG

× VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI ×

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonpää.
Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64.
Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas.
Üksiknumber 25 senti.

Nr. 2

23. veebruaril 1940

XIV aastakäik

Vabaduspäevaks

Peatselt hakkab ajaratas vaba iseseisva Eesti riigi ja rahva elus lugema 23. aasta esimesi tunde.

Sel puhul ülemaaliselt peetavad kokkutulekud langevad aga ajale, kus kogu maailmas näeme isegi kõige õilsamate ideaalide unustamist. Tõed tallatakse porri, pühadused rüvetatakse ja verehää! vaigitakse surnuks. — Seesugusele karmile teele on laskunud maailma rahvad ja niisugune on sõjapäevade veelgi karmim tegelikkus. See püüab inimesi haarata otsekui mingi sõjapsühoos, nii et isegi kõige julgemaid ja meelekindlamaid inimesi on meeleheide ning lootusetu olek haaramas.

Kuhu nõnda jõutakse, tekib küsimus. Kes jääb võitjaks? Ja sellele vastatakse tavaliselt nõnda: Võidab see, kel on tugevamad närvid.

Seni on Eesti rahvas olnud üks väheseid, kes on suutnud oma meelerahu säilitada. Samuti on ta ka seni võitjaks jäänud ajaloo keerdkäikudes.

Kas jääme ka edaspidi võitjaks? Eestlasele juba vanast ajast hinge istutatud võitleja ning võitja vaimu olemasolu julgustab meid. Aga selle kõrval oma aastapäevalistes pieteeditunnetes ärgu unustatagu ka teisi tegureid, mis meie elu seni väga olulistena on kannud — kogu meie elu küllaltki aukartustäratavaid saavutusi.

Mõeldagu seepärast kõigile oma toimingutele, kõigele sellele, mis näib nõnda igapäevaselt hall ning ühetoonne, et me kõike seda tavaliselt täheleegi ei pane.

Vaadelgem neid maid ja maju, neid lumiseid põhjamaisi metsi ja välju, ja meie üllatume: See kõik on meie vaba rahva oma ning selles kajastub meie rahvuslik olemus.

Selle kõrval meie kultuur, meie elav inimjõud ja meie saavutused kõigil aladel, millest võimalik endile eneseusku ja julgust hankida.

Kuidas me oleme kõik need lihtsadki aarded ning kallivarad oma südame külge kasvatanud, sellest oleneb meie tugevus.

Seepärast olgu meil vabaduspäeval ka silma kõige igapäevse nägemiseks ning haridustegelaste laial perel jõudu selle tundmaõppimiseks, sest just selles omamaise hindamises seisneb meie rahvusliku võitlustugevuse sisu ning tuum.

Paul Vahi.

Käesolevate ridade autor, olles hästi teadlik maapidude eeskavadest Võrumaa osas ning olles võinud ligemalt tutvuda meie maapidude eeskavadega ülemaalses ulatuses, võib erapooletult tõendada, et meil maal korraldatavate pidude eeskava enamikul juhtudel täidab vaid näidend. Ühe sõnaga: piduõhtu tähendab näidendiõhtu.

Tõsi küll: kaunis sageli esinevad segakoorid, ka orkestrid (repertuaar maal väga piiratud ja võimeline vaid kergemaks ajavaite- ning tantsumuusikaks), kuid need peamiselt siiski osa seltside juures ja, teiseks, juubeleil, aktustel ning aastapäevapidudel. Mõnel pool pole seltside juhatused sagedast kooride esinemist soovinudki. Seda on põhjendatud väitega: honorarid ja muud kulud tuletõrje valvaga jne. on kole suured, koor aga toob tasuta suure hulga rahvast sisse! NB! Koori liikmed tavaliselt ei lunasta nn. pääsetähte.

Päris erakordsed on aga juhud, et kusa-gil keegi midagi deklameerima satub või olgu siis heal juhul, et Vabariigi aastapäeva peol või mõnel selletaolisel üritusel. Pisut enam on levinud rahvatants. Seda aga esiteks ei võimalda kõikjal kitsad ja algelised lavad, teiseks pole maal enamikul juhtudel meestel mingit rahvariit ja puuduvad sobivad pillid saatmiseks, mispärast neid tantsu oleks patt võtta ses mõttes, milles mõistame rahvatantsu rahvatantsuna ja lavatantsuna. Viimasel aastal Eesti Mängude õhutusel tekkinud võimlemisrühmakedes on esinenud vastavate ettekannetega, andes meie monotoonsele piduõhtute eeskavale rõõmustavat lisa.

Nii et peamiseks õhtu täiteks ja enamikul juhtudel ka ainsaks palaks on näidend. Me teame aga, et senise väike- ja maalavade repertuaari enamiku moodustab lavaline tarbekirjandus, mille kunstilistele ja positiivsetele külgedele on kardetatav lahtise tikutulega ligineda, sest see võib oma kerguse poolest plahvatada! Hea ja rikkalik repertuaar ei teki üle öö. Selle kergelt produtsee-

Vaimule rohkem!

ritud ja uputuslikuks kujunenud maalavade näitekirjanduse loomise võidujooksu on aga põhjustanud maaseltsid ise. Kodumaine kehv algupärane on kindlasti parem kui vilets võõrapärane, — kuidas need võimutsesid vähimalt 1930. aastal ainuvalitsejana maalavadel! Aga meil on ometi harjutud maa asjaarmastajate näitetegevust nimetama ka vabaharidustööks! See aga ei luba kahtpidi mõista parooli: hea on vaevalt küllalt hea, mida antakse vabaharidustöö sildi all!

Ma tähendasin, et maaseltsid on põhjustanud autorite võidujooksu külajantide produtseerimiseks. Seda sellega, et näidendite mängimine on muutunud massiliseks, paljudel juhtudel vaid janditamiseks ja rahva naerunärvide kõditamiseks, sest ega's muidu üks keskmiselt tunnustatud kirjanik ei kirjutaks „külakomöödiat“, kus püksatu juut sipleb kotis, ning üks päris tuntud autor poleks Kihulase pseudonüümi taha pugedes saatnud lavale „Häda õnnega“ jne. Selle kõige juures on sisuliselt näidend vabaharidustöö ühe relvana oma vahedusest tublisti kaotanud. Tagudes nüri teraga ei saavutata siingi tagajärgi. Nalja naeru eest on publik enamasti ühel või teisel teel isegi võimeline hoolitsema.

Käesolevate ridade autor on teadlik meie maalavade üldiselt algelisest seisukorrast, mis ei võimalda tihti juba praktiliselt ulatuslikuma teose lavale rakendamist. Ilus. Samuti oleme teadlikud, et lihtsad maa-asjaarmastajad on mittevõimelised keeruliste hingeelude ja iseloomude kujundamisel ning saavad otstarbekohasemalt ja veenvamalt hakkama lihtsa, vähenõudliku jandiga. Jäägu siis see kõik, kuid siin peab siiski pisut hakkama olukorda muutma.

Tagasihoidliku ettepanekuna tahaksin juhtida tähelepanu sellele, et kas ei saaks enamikel juhtudel „naljategemisele“ pretendeerivate näidendite juures pidude eeskavasse tuua ka midagi sisukamat. Koorilaul ei pane küll inimesi naerust möirgama

— kui väljendada H. Raudsepa sõnadega „Ameerika Kristusest“ — kuid puudutab inimeste tunde- ja ilumeelt. Seepärast tuleb seltsides tõsiselt võidelda kooride ja nende esinemiste eest. Samuti peab kultiveerima, kuivõrd see on võimalik, muusika-, rahvantsu- ja võimlemisosa.

Söötijätud aladest aga kipitseb südamele eriti kõne ja deklamatsiooni osa meie pidude repertuaaris. Kõned, referaadid jne. peetakse üksnes loengute ja kursuste kavassee kuuluvaiks. See eraldamine näikse olevat tekkinud põhimõttel, et need on tõsisemad asjad ja et nendega ei maksa asjata raisata pidule lõbutsema tulnud publiku aega, kus „üliilõbusale“ komöödiale niikuinii järgneb tants. Kuid kas ei oleks õiglane, kui inimene lõbusa ajaviitmise kõrval ka pisut kasulikumalt saab aega viita, saab kuulata kõnet või ettekannet, mis inimest pisut mõtlema paneb või mõnd seni ähmast elunähtust talle pisut selgitab?

Et kõnesid kuulatakse koguni suure huviga, seda võib näha rahvuspäevadel ja lõikuspühadel, kus ometi säärasele osale eeskavast on loovutatud lõviosa. Näiteks Soomes kuulub iga õhtu, ka muusikalise ja näidendiõhtu, kavassee tingimata kõneline ettekanne. Käesoleva kirjutuse autor on

Eerik Laidsaar

Paatmetsa talu noorperemes Juhan kraapis taskunoa väikese teraga küünealuseid. Küüned olid paksud ja nende puhastamine polnud kaugeltki kerge töö. Kuid puhtaks nad pidid saama, sest täna oli näidendi proov ja täna seis is ees veel muudki. Mõteldes sellele „muule“ Juhani põsenukid hakkasid tahtmata õhetama. Pagan võtaks seda Metsavahi plikat, seda Sirjet, mustajuukselist nääpsu! Ilmus kuskilt Võrumaa kandist siia Alutagusele, Metsavaht Säina juure majapidajaks, kui metsavahinaine oli surnud, ja siia ta jäigi. Oli tagasihoidlik tüdruk. Kui vahel külas asju õiendamas oli, siis ei seltsinud kellegagi, ei vastanud küla-

Soomes võinud viibida väga mitmesugustes maa eriosades säärastel õhtutel ja ta on võinud aina imestada, kuivõrd hoolikalt ettekannet jälgitakse. Seda võidakse nimetada sealse vabaharidustöö traditsiooniks, mis on tingitud kas või selle rahva pisut tõsisemast elulaadist, kindel aga on, et sääraselt rakendatud õhtu sobib enam vabaharidustöö rubriiki kui meie sageli lõplikult tühja jooksev lõbustav piduõhtu.

Ei tohiks raske olla aegamisi lühikeste sõnavõtude kujul seda traditsiooni looma hakata. Meie ümber on nii palju pulbitsevaid probleeme, rahvuslikke ja kultuurilisi tülüküsimusi, et nende käsitlemine ei osutu kunagi liigseks, ja meil on veel suured söödis maad rahva mõtlema ja avasilmi vaatama õpetamiseks. Koos kõnelise osaga tuleks kindlasti suuremat tähelepanu omistada deklamatsioonile. Üks Juhan Liivi sügavalt tunnetatud luuletus õiges ettekandes ütleb sageli enam kui mõni 5-vaatuseline komöödia. Ja kas omakorda ei annaks head ettekande teemat kõne jaoks esitatava näidendi aegne olustik, selle autor või näidendi psühholoogiline ja arvustav lahkamine?

Vabaharidustöö sisukuse otsimisel ei tohiks sedagi küsimust hoopis unustada.

Draama

poiste lähenemiskatseile ega poepoiste lõõpimisele. Oli omaette, Ainult pruunid silmad särasid, kui vaatas kuskile, otsekui peaks end uhkeks seltsimaks kohalise külanoor- tega.

— Ta mul sihuke võõristav, lausus metsavaht Säinas, kui kuskil juttu tuli ta õetütrest — sest see oli Sirje, metsavahi vanema õe tütar, sündinud ja kasvanud Võrumaa sinikupuliste mägede vahel. Sihuke siin Alutaguse laante keskel nagu linnupoeg võõras pesas. Ei oska käia ega olla, loodus on võõras ja inimesed isemoodi.

Aga ei kestnud kaua, kui Sirje-sirtsuke hakkas esialgset võõristust kaotama. Igav

hakkas pikapeale tütarlapsel, ja küllap ta nägi, et siitkandigi inimesed on inimesed nagu kõik muudki, ei ole murdjad. Tõi laenukogust raamatuid, luges, nii et ei kulunudki palju aega, kui Arunõmme rahvaraamatukogu oli läbi loetud. Rassis kaasa Maanaiste Seltsis, ja kui ühel päeval koolijuhataja kutsus kokku laulukoori, et hakata õppima laulupeo laule, seisis seal sopranite esireas ka Metsavahi Sirje. Seal Juhangi nägi esmakordselt seda tüdrukutirtsu lähedalt ega osanud algul panna tähele midagi erilist. Tüdruk ikka tüdruk, ainult et tumedate juuste ja pruunide silmadega. Aga hääl oli tal ilus, helises nagu kelluke, ning koorijuhataja pilk peatus Sirjel sagedamini kui teistel ning heakskiitev naeratus ta näol osutas rahulolu.

Ja siis... Juhan ei suutnud isegi meele tuletada, kuidas see kõik oli tulnud. See nimelt, et ta leidis oma pilgud puhkavat ikka sagedamini ja sagedamini sel Sirjesirtsul. Ja kord, ühel sügistanvisel õhtul, ta oli leidnud imelikul kombel, et tal on pärast lauluharjutust tingimata vaja minna Metsavahile, et rääkida vana Sainaga aialattide üle. Ega selle aiaga ega lattidega tulistpalavat olnud, võinuks rahulikult kevadeni jätta selle asja, aga, noh, tuli kord sihuke mõte.

Ega seda teed teab mis palju olnudki, kilomeetrikest neli ja pool, aga läks see maa küll nii ruttu, et arugi ei saanud. Justkui oleks teinud tuurikese omaenese koplaias. Ja rääkimisest Sirjega ei tulnud ka suuremat midagi välja, ehkki Juhan oli enne kujutlenud, et nad räägivad palju. Oli mõtteis sõnugi ritta seadnud, kuidas lõbustada Sirjet, näidata talle, et ta polegi mõni tavaline külapoiss, kes ei oska muud kui valju häälega hirnuda ja parajal juhusel kraabata käega ümber tüdruku piha. Aga ei tulnud suurt midagi välja nendest plaanidest. Niipea kui Juhan ümhahtas rääkima hakata ja Sirje oma sõstrasilmad otsekui ootavalt fema poole pööras, olid Juhani keelelt kadunud kõik ilusad ja vaimukad sõnad ja ta ei osanud ütelda muud kui ainult seda, et, näe, mis nüüd viga kõndida, tee on sile nagu laud, aga katsunud vanasti — vajusid sügisel ajal

poole sääreni porri. Ja siis Sirje noogutas ainult ja lausus, et küllap see, jah, nii on küll.

Juhan oli lõpetanud küüntepuhastamise. Habe oli juba aetud, nüüd ei jäänud muud suuremat teha kui lips ilusasti kaela kõita ja siis pikapeale minema hakata. Küllap see asi saab täna jutti aetud, see on selge. Kauemaks enam ei jäta, ei võigi jätta. Näidendiproovi alguseni on veel oma tund aega, ja kaua see proovigi kestab — õhtu on pikk, jääb Metsavahilgi aega istuda ja olla. Muuheltes Juhan astus kapi juure ja võttis sealt hoolikalt paberisse mähitud ja punase pakkimisnõõriga seotud pudeli. Eh-ee ega see olegi mõni prostoi kristallkümmel või maarjapuna — päris ehtne kürassoo, toodud viimasel linnaskäigul ja just selleks otstarbeks!

Jah, Juhani asi oli selge. Täna õhtul võtab ta Sirje, selle sõstrasilmalise sirtsu, ümber kinni ja küsib talt päris mehe moodi, kas ta ei tahaks tulla Juhanile naiseks ja Paatmetsale noorperenaiseks. Sest nii see asi oli läinud ja sinnapoole kaldunud. Juhan ei suutnud enam ammu mõtelda Sirjele ükskõikselt, ja paistis, et Sirjelgi pole ühtki peale tema. Kui valvas Juhan ka ei olnud ja kuidas ta ka ei uurinud, ei olnud kuskil ühtki märki sellest, et Sirje kedagi teist oleks eelistanud. Ta ei rääkinud teistega, oli nii korralik tüdruk. Lahkus alati sealt, kus teinekord noored inimesed lõõpimise viisil kahemõttelisi asju rääkisid, nagu seda nii mõnigi kord lauluharjutuste vaheaegadel juhtus. Ainult Juhaniaga ta tahtis olla ja oli ise kord ütelnudki koduteel, et ainult Juhaniaga on tal hea, ainult tema juures ta tunneb, et ta polegi võõrsil, onu juures, vaid nagu oleks omaenese kodus.

Täna õhtul saab see asi joonde aetud, et Vabariigi aastapäevaks saaksid pulmad. Täna õhtul algab uue näidendi õppimine. Sirje sai koolijuhatajalt osa, ja kui juba Sirje, siis Juhangi. Osaraamatu oli koolijuhataja juba nelja päeva eest kätte saanud, ja tegelased saaksid tekstiga tutvuda, kuid Juhaniist küll polnud seni olnud raamatusse sissevaatajat. Oli muudki tegemist — paar heinakuhja oli

vedada, siin ja seal kohendada, majapidamisasju ajada. Aga noh, küllap jõuab.

Juhan pistis näidendiraamatu taskusse, nõõpis kasukahõlmad kinni ja hakkas vilistades sammuma koolimaja poole, mis oli ühtlasi ka rahvamajaks. Ehh, tänane päev, sellane päev!

*

Koolimaja eesuks oli avatud, kuid saali aknad olid ainult lavapoolses küljes valgustatud. Nii siis ei olnud proov veel alanud, mis oli ka loomulik, sest ega's tegelased kõik niikuinii õigel ajal kogune ja, tõsi küll — Juhan vaatas randmekella — proovi ametliku alguseni oli veel mõni minut aega.

Juhan astus esikusse, kraapis pulkadeid jalamatil viltide tallaalused lumest puhtaks ja tahtis astuda saali, mille uks oli pisut poekile. Tahtis astuda, kuid ei astunud. Sest — saali teisest otsast, lavapoolsest, kostis hääli. Juhanist jooksis külm hoog üle. See üks hääli — see oli ju Sirje. Ja teine — ei keegi muu kui koolijuhataja ise. Aga mis nad rääkisid! Kuidas nad rääkisid:

— Armsam, ma ei suuda sinust loobuda! ütles Sirje, ja seda ta ütles sellase kirgliku, südame viimsesse soppi tungiva häälega, millist Juhan veel iial polnud kuulnud. Nii polnud ta Juhaniga kunagi, kunagi rääkinud! Oo...

— Jah, kallis, vastas koolijuhataja jäme bass ohates. — Sa näed, ma olen abielus, kuid ka mina ei saa sind jätta. Ah, olen nii seotud, nii seotud käsist ja jalust.

— Mu ainus, kõlas jälle Sirje tundeküllane hääli. — Ma loobun kõigest, loobun oma karjäärist, loobun abielust, et olla vaid sinuga, kuuluda vaid sulle, nagu alati...

Koolijuhataja vastas sellele vist veel midagi, kuid mida, seda Juhan enam ei kuulnud. Noormees tundis, kuidas ta süda klopis nii, nagu tahaks ta sealt kuskilt ülalt, kurgu kaudu välja hüpata, tundis, kuidas veresooned laubal paisusid, paisusid köiepaksusteks. Juhani esimene mõte oli tormata sinna sisse, saali, lüüa otsekohe maha nii petis Sirje kui ka koolijuhataja, see igavene uss. Kuid kaine mõistus sai lõpuks siiski võidu. Hambaid kokku pigistades Juhan astus esikusse ja sealt välja. Karge tal-

veõhk karastas, pühkis minema hullud mõtted. No muidugi, mis seal siis ikka! Aga et just koolijuhataja, ise naisemes ja küllaltki vana, kollaste hammastega ja palja pealaega, et just sellane oli Sirje maitse, see ei mahtunud kuidagi Juhani hinge.

— Kurat, kirus ta endamisi ja sülitas. Pressis siis veel läbi hammaste „kurradi kurrat“ ja pistis käe taskusse, et võtta taskurätt.

Pihku juhtus pudel. Kürassoo.

See lendas tugeva mürtsuga vastu koolimaja seina puruks.

Ja kiirel sammul, otsekui tagaajajaid kartes, Juhan ruttas koju, viskas rüüded ült, puges sängi ega lausunud kellelegi sõnagi.

*

Sellest peale ei nähtud Paatmetsa Juhanit enam kuskil. Ei ta käinud lauluharjutusel, ei näidanud nägu näidendiproovile. Raamatu ta saatis sulasega tagasi. Susi söögu kogu seda komejanditamist! Käigu nad kurradile kõik, kogu see bande! Juhan ei taha näha enam ühtki neist ilgetest nägudest.

Nii kestis see tükk aega. Siis hakkas esimene südametäis ja südamevalu üle minema.

Stseen Luts-Särevi „Sügisest“
„Töölisleatris“.

Nii mõnigi kord Juhan tabas end mõttelt, kas ta toimib õigesti. Nüüd nad just näevad, et tal midagi krepeldab, nüüd nad saavad aru, et Juhanil on valus.

Ei! Seda rõõmu nad ei pea saama. Nähku kõik just vastupidi! Nähku kõik, et Paatmetsa Juhanil ei ole sellest sooja ega külma, kellega Metsavahi Sirje õiendab, olgu see kiilaspäine koolijuhataja või viimne valla sant.

Juhan pörutas rusikaga lauale. Õigus!

Ja et näidata, et ta tõepoolest nii toimib kuidas mõtleb, läks ta aastapäeval peole.

Rahvast oli peol palju. Näitlejad askeldasid ringi ja kadusid peagi lavatagusesse. Seal oluiks nüüd Juhangi, kui ta poleks saatnud tagasi osaraamatut...

Viimaks algas näidend. See oli komöödia. Mingi kergemeelne linnatüdruk, näitlejatar, sattus maale suvitama. Igavusest ta hakkas koketeerima. Võrgutas karjapoissi, sulast, võrgutas peremeestki. Linnatüdruku osa mängis Sirje. „Paras osa sellasele“ mõtles Juhan tigidalt. Koolijuhataja ise mängis aastais taluperemeest.

Tuli kolmas vaatus. Peremees seisis verandanurga juures. Linnapreili tuli kuskilt eemalt.

— Armsam, ma ei suuda sinust loobuda! ohkas Sirje ja pani käed koolijuhataja kaela ümber. Saal naeris.

— Jah, kallis. Sa näed, ma olen abielus, kuid ka mina ei suuda jätta sind. Ah, olen nii seotud, seotud käsist ja jalust.

— Mu ainus! Ma loobun kõigest, loobun oma karjäärist, loobun abielust, et olla vaid sinuga, kuuluda vaid sulle...

Sirje mängis ehtsalt ja loomutruult. Ka koolijuhataja ei olnud halb. Saal rõkkas naerust.

Ent Paatmetsa Juhanist käisid üle palavad ja külmad hood vaheldumisi. Kas siis... Kas siis tõesti...? Oi-oi, kas siis tõesti Juhan oli nii... rumal? Noormees tundis ennast punastavat. Kuid ühtlasi ta tundis ka, kuidas seal kuskil allpool, südame lähedal, midagi nagu sulas ja kõik muutus nii imeliselt soojaks.

Sirje lahkus kohe eeskava lõpul. Oli kuidagi nagu mõtteis ja sünge. Ta kiljatas ehmatuses, kui Juhan teenurgal talle vastu astus. Tükk aega vahtisid mõlemad teineteisele otsa. Sirje võõristavalt ja kokkunult, Juhan ebalevalt. Siis sai poiss sõnad suust. Need olid küll katkendlikud ja laused polnud kellegi ilukõne, kuid nad seletasid kõik. Kõik, alates Juhani kavatsustest ja mõtetest küüsi puhastades ning lõpetades katkivisatud pudeliga.

Ja siis puhkes Sirje huulilt ülemeelik, õnnelik naer. Ent mitte kauaks. Sest — katsu sa naerda, kui sind hoitakse peaaegu õhus kahe tugeva mehekäe poolt ja kui su suu on suletud suudlusega nii, et hing kipub jääma kinni ja meeleskohtades tunned tukslevat tuliseid rõngaid.

Paul Vahi

Paar päevakorral olevat küsimust

Vabaharidustöös on meil veel küllalt lahtisi küsimusi, millede lahendamine on järjekorda ootamas. Üheks lahendamata suurus küsimuseks, mis juba õige pikka aega on päevakorral seisnud, on meie organisatsioonide tegevuse koordineerimatus.

Seni on üle maa kurdetud peamiselt mitmesuguste organisatsioonide ülirohkeuse pärast, kus ilmnes, et näit. juba mõne vallagi

ulatuses tõusis kunagi registreeritud organisatsioonide arv õige aukartustäratavale kõrgusele. Ühed tegutsesid ehk pisut hoogsamalt, sedamööda, kuidas aeg ja olukord oli õhutust ning hoogu annud, teised suutsid aastapeakoosoleku vaevu ära pidada, kolmandad olid vaiksus unes, neljandate nimigi aga ei teatud enam.

Nüüd on pisike kergendus sellest üle

käinud, sest politseiasutuste vastava kontrollimise tulemusena on paljudele suikunud organisatsioonidele surmamärk peale pandud. See on positiivne samm, mis edaspidise töö teeb hulga kergemaks.

Järjekorda ootamas on teatavasti ka mõni õigustatud ning kõigiti põhjendatud reform olukorra parandamiseks, et mõned paralleeltegevusega ning üksteisega asjatult võitlusjalal olevad organisatsioonid viia ühise mütsi alla. Nõnda on siis seski suhtes asi paranemas.

Üks küsimus, mis aga on niisama pakiline ning ootab lahendamist, on meie vabaharidustegelaste kaadri küsimus. Võiks ütelda, et see on isegi palju valusam küsimus kui need, millede lahendamisega on jõutud juba palju kaugemale.

Vabaharidustegelaste oskusliku ning võimelise kaadri küsimus on õigupoolest üks rahvakasvatuse põhiküsimusi, sest maaõpetajate ülekoormamisel ning rakendamisel on ka oma piirid. Kuidas see kaadri küsimus on lahendatud, sellest oleneb väga suurel määral meie väljaspool kooli toimuv haridus- ning kasvatustöö edukus.

See on praegu üldiseks hädaks, et meil aktiivseist oskustega seltsitegelasist tuntakse kõikjal nappust, ja selle peale on ka „Arengu“ veergudel mitmel korral tähelepanu juhitud. Ühtlasi on nendes tähelepanujuhtimistes täiesti õigesti osutatud ka nende väärsammudele ja -võtetele, mis on paljudes kohtades ilmnenud üksikute organisatsioonide nn. ülevõtmistaktikas, tänu olemasolevate tegelaste lühinägelikkusele.

Vastutustundeliste juhtide puudus on välja kasvanud nende aegade tagapõhjalt, kus kunagiste omavaheliste võitluste ajal paljud tegelased seisid vastamisi, mis omakorda kandis tegelased eemale hariduslike organisatsioonide juurest. Kuna endised tegelased seejuures polnud hoolitsenud ka juhtivate tegelaste järelkasvu eest, siis on

ka mõistetav, miks juhtide põud praegu on üldiselt ilmnev.

Endisaegne juhitüüp polnud teiselt poolt ka suuteline ette nägema seda, et rahval haridusseltse veel kunagi olulisemalt võib tarvis minna. Vahepeal on koguni kaldutud arvama, nagu oleks näit. rahvaraamatukogu-, haridus- ja teiste seesuguste seltside aeg juba mööda ning nende elu juba elatud.

Nüüdisaja üllatuslikkused aga lasevad taas konstateerida, et seesugustel seltsidel on praegu väga suured ülesanded täita. Seda põhjusel, et nad on kõigest hoolimata siiski otstarbekad koondumised omakultuurilise mõtlemisviisi kasvatamises ning ka rahvusriikliku mõtteviisi süvendamiseks, ennekoike veel seepärast, et kultuur, rahvuslik omakultuur, on võimeline rahvaid üle aitamata kõigist pigistuspäevadest.

Selle suure ülesande täitmisest on rahvas otsekui vaistlikult aru saanud. Nõnda on selle tagajärjel paljudes kohtades, kus vahepeal on valitsenud otsekui mingi mõõnaaeg, vanadest juhtidest õige paljud tagasi kutsutud seltsi elu juhtima. Et uute tegelaste järelkasvu eest pole varem hoolitsetud, seepärast pole neid ka kuskilt olnud võtta.

Seesuguste nähtuste valgustusel on juhtide kaadri küsimus praegu üks olulisemaid, mis ootab lahendust. Kui selle lahendamisele asutakse, olgu siis kas ühiselt või mõne keskorganisatsiooni poolt, siis näib tarviline olevat küsimusena kaalumisele võtta seda, et ka juhtide järelkasvu eest igas paigas oleks hoolitsetud.

Mis veel kõne alla tuleb on juhtide puhul vajaline nõue: seltside asjaajamise tehnika vajab ka teadlikkust, milleks samuti tuleb mõelda vastavatele oskustele.

Kui need küsimused vastavates kohtades lähemal ajal ehk kõne alla tulevad, siis oleks sellest kasu kogu meie hariduslikule tööle ning seega kogu riigile, sest vabaharidustöö vajab suuremat hindamist.

Vabaharidustöötegelased!

Tellige „ARENKU“!

Edukamate õpiringide tööst

Lääne-Mõisaküla H-s'i õpiring Läänemaa vähetootaval kivisel ja kadakate-rohkel rannikul on juba aastate jooksul osutunud üleriigiliselt meie õpiringide esireas sammujaks. Ta on otsekui heaks ja kujukaks näiteks selle kohta, et tagajärjekaks vabaharidustöök ei ole ainumäärav üksnes väliste olude ja võimaluste avarus, vaid et olulisim on hea tahe ja otstarbekohane lähtumine tööle. Kui pisut üle kuue aasta eest kohapealne vabaharidustöö on olnud üldiselt vähe arenenud ja vastasutatud haridusselts alles hakkas uusi vagusid ajama, siis nähtub, et selle aja jooksul just õpiringi tegevus on suutnud tunduvalt kaasa mõjuda mitte ainult õpiringi ümber koonduvate enesetäiendamiseks, vaid ka kogu ümbruskonna kultuurielu arendamiseks ja tihendamiseks. Nähtus, mis õpiringilise liikumise väärtust tõestab mujalgi.

Õpiringi hingeks on olnud pidevalt koolijuhataja Aug. Kelder, kes on koondanud ringi ümber kohalikke algkooli lõpetanud noori, kellest vaid üksikud on saanud pärast algkooli mujal pisut edasi õppida, kuid kelle peamiseks täiendushariduseks on saanud see enesetäiendus, mis on lähtunud õpiringi tööst. Neid noori oli eelmisel teegaastal 18. Nende osavõtt tööst on aktiivne. Nad täidavad kõik oma ülesandeid peagu võrdselt ja kohusetundeliselt.

Õpiring keskendab igal aastal oma õpingud ühele põhiainele, kusjuures enamasti õpiringi juhataja on töö-kava koostanud ise või on selle kohandanud kohalikele oludele. Möödunud tegevusaastal oli põhiaine eesti laul ja muusika, kusjuures teoreetilised õpingud olid harmoonilises seoses vastavate tegelike harjutustega. Nii saadi ühelt poolt kujukas ülevaade meie muusikakultuuri arenguloost ja ka muusikateooria mõningaist aluseist ja teiseks täiendati end tegelikult koorilauluoskuses. Teegaastal pidas ring 20 töökoosolekut. Neil esitatud referaadid on eeskujulikult kirjutatud ja köidetud eriliste kaante vahele. Peale põ-

hiaine õpingute peeti pidevalt silmas tähtsaid kultuurielu aktuaalküsimusi, toimetati oma seinalehte ja koostati juba traditsiooniliselt ringi album-ajakirja „Murdlaained“, mis oma sisukuse ja välimusega on kindlasti üks eeskujulikemaid selt alalt. Tööd saatvas meelelahutuslikus osas on olnud peamiselt meeltülendav laul, ühismängud, raadiosaadete ühiskuulamine jne. Nii on õpiringi koosolekud kujunenud meeldivateks ja sisukateks avaldusteks, mis on enda ümber koondanud noori nende seemisel ajal ja on annud neile head vaheldust ja vaimset tõukejõudu. Ja see on saavutatud üsna lihtsate vahenditega, küll aga järjekindlusega ja töö otstarbekohase korraldamisega.

Peale ringi järjekindla seemise töö on ta oma viljastavat mõju avaldanud ka väljaspoole, aidates kaasa mitmesuguste üldettevõtete korraldamisele ja sisustamisele. See on ühtlasi kasvatanud ka ümbruskonna lugupidamist ringi vastu. Kui õpiring oma viieaastase tegevuse järele korraldas emadepäeva puhul ka oma tööde näituse, siis ei saanud needki, kes seni kõhklejainad olid suhtunud ringi tegevusele, teha muud kui sellele anda oma täis tunnustus. Peale muu ring võttis osa agaralt ka üleriigilist üritusist, nii möödunud suvel „Eesti Mängudest“, üleriigilist õpiringide päevist jne., ning oli intensiivses kirjavehetuses üle lahe soome õpiringidega.

Kullamaa Põllumeesteseltsi teatri-ring on üks parimaid ja iseloomustavaimaid näiteid õpiringilise tööviisi rakendamise viljakusest näitekunstilise ala arendamiseks. Ja seda peamiselt ringi asutaja ja juhataja konstaabel A. S a m e t'i järjekindla ja hingestava tegevuse kaudu. Ringi ümber on koondunud nii algharidusega aktiivsemaid noori kui ka kohaliku intelligentsi esindajaid.

Õpiringi tegevus on korraldatud kõrvuti ja seotult nii teoreetiliste õpingutena kui ka praktiliste harjutuskoosolekutena, kus-

Õpiringlased Lääne-Mõisakülast möödunud suvel Eesti Mängude puhul Tallinnas, kodunurga rahvariietuses.

juures valmistati põhjalikumalt ette näiden-deid, millede ettekanded on tõestanud sää-rase hea ettevalmistuse väärtust, mis kind-lasti pole jätnud mõju avaldamata ka ümb-ruskonna maitse arendamisele.

Peale muude tööavalduste, mis on teos-tatud hea tööjaotuse ja kavapärasusega, väärrib märkimist ka ringi oma, masinal kir-jutatud ja illustreeritud album-ajakiri „R i n g m ä n g“, mis traditsiooniliselt ilmub kord aastas. Ajakiri on nägus, sisult tuu-makas, sisaldades põhimõttelisi kirjutisi, ülevaateid kohalikust teatrielust, pilte, illus-tratsioone, ringvaateid jne. Hindamist vää-rib eriti kohalike kultuuriküsimuste, peami-selt lavategevuse, käsitlemine. Toodud ar-vustused lavastustest aitavad kindlasti kaasa kriitilise arusaamise süvendamiseks.

Ringi juhataja A. Samet märgib: „Üldi-selt püsib ring ümbruse kultuurielu viljele-jana kättevõidetud kõrgemal positsioonil ning jätkab oma tegevust rahvamaja korral-damisel ja maateatri alal pidevalt tõusu si-his... Ka ümbruskonnas on töö leidnud tunnustust.“

*

ÜENÜ Riisipere osak. õpiring tuli

töö premeerimise puhul esikohale Harju-maa edukaima õpiringina. Õpiring, mis oma üle 7-aastase tegevusega on kujunenud koha peal hinnatavaks kultuuriavalduseks, on koondanud enda ümber 15 aktiivseimat noorsoolast, kes on pidevalt ja aktiivselt osa võtnud ringi tööst. Ringi juhatajana toimib agar noorsoolane prl. Eerika T o o m e t, kuid ringi tööst pole keeldunud osa võtmast ka mitmed õpetajad.

Riisipere õpiringlased on ses mõttes õnnelikumas olukorras, et neil on kasutada omaette hubane klubiruum — „mängutuba“, kus käiakse meeeldi koos. Ring töötab üld-küsimuslikuna, kuid kindla töökava alusel. Eriti on ringis leidnud käsitlemist ja kajas-tamist mitmesugused aktuaalsed kultuuri-küsimused, kusjuures on kasutatud ilmunud populaarteaduslikku kirjandust.

Osavõtt järjekindlalt korraldatud töö-koosolekuid on olnud korralik ja täpne. Aktiivses kaasatöötamises õpiringlased on saanud hea esinemispraktika ja kogemused asjalikeks ja sisukaiks mõtete avaldamiseks. Töökoosolekuid on sisuline osa seotud selgi-tavate ja illustreerivate lisaettekannetega, samuti on hoolitsetud tagajärjekalt hea töö-

meeleolu loomise eest, mistõttu töökoosolekud on asjaosalistele kujunenud väärtuslikuks vabaaja veetmise vahendiks, mille puudumisel tuntaks endid hoopis vaesemana. Esiletõstmist väärib eriti aktuaalsuse momendi toomine õpiringi töösse, milleks on esitatud järjekindlalt kultuurisündmuste kroonikat, hangitud intervjuusid silmapaistvaid tegelasi, toimetatud ringi oma seinalehte jne.

Aeg-ajalt on õpiring korraldanud ka avalikke esinemisi, võites alati poolehoidu. Kahel korral on esinenud näitlike töökoosolekutega ka üleriigilisel kokkutulekul Tallinnas (II õpiringipäeval 1938 ja ÜENÜ kursustel 1939). Esimese Eesti õpingina sooritasid Riisipere õpinglased peagu terves koosseisus ekskursiooni Soome, kus külastati kirjavahetussõpru Järvenpääl ja võeti osa Tampere ülesoomelistest õpingidepäevadest, leides hõimunoorte poolt väga sooja vastuvõttu. Ringi juhataja Erika Toometi hinne:

„... Kui võrrelda ringi töökoosolekuid enne ja nüüd, viimastel aastatel, siis ei saa salata, et meie tegevus on tublisti arenenud. Töökoosolekud on muutunud palju mitmekesisemaks. Eriti käesoleval aastal (1938/39 — K. L.) näib töömeeleolu olevat ülev.“

*

Leisi kooliringkonna n.-ü. „Edu“ õpiring Saaremaal võib samuti vaadata tagasi oma üle 6-aastasele järjekindlale tegevusele koolijuhataja A. Seppel'i juhatusel. Tihe das seoses kooliga ja koondades enda ümber algkooli lõpetanud noori on õpiring kujunenud kohapeal hinnatavaks järelkooliks, mis peale oma seesmise arendava tegevuse on viljastavalt kaasa aidanud ka ümbruskonna üldkultuuriliste avalduste arengule. Nii võttis ring aktiivselt osa rahvamaja ehitustööst, korraldades üldise samariitlaskursuse ja aitas kaasa raamatukogu, spordiväljaku jne. korraldamisele. Eelmisel tegevusaastal ring pühendus peamiselt teravishoiu õpinguile, kusjuures kasutati asjatundjate kaasabi, kuid rakendati aktiivselt ka õpinglasi. Teoreetilise ettevalmistuse kõrval pühendati erilist tähelepanu prakti-

listele harjutustele, kusjuures on peetud üldse 30 töö- ja harjutuskoosolekut, milledest 24-ja õpinglase osavõtt on olnud peagu 100 %-line. Peale põhiaine õppimise õpiring valmistus ka II E. Mängudele, kusjuures rahvatantsude õppimiseks kasutati eeskätt töökoosoleku nn. meeelahutusosa. Ka õpiti praktilises osas kunstisarveteid ja toimetati huviharrastusena oma ajakirja.

Õpiringijuhataja A. Seppel märgib aastaaruandes:

„Kõik õpinglased olid täie innu ja arusaamisega asja juures. Omavaheline käitumine ja seltskondlikud kombed on tunduvalt paranenud...“

*

Pühajärve Ramatukoguseltsi õpiring osutub üheks edukaimaks pikemat aega töötanud õpingiks Tartumaal, võides vaadata tagasi 7-aastasele tegevusele. Ringi juhataja õpet. Salme Neuman on ringi ümber koondanud vaimsete huvidega inimesi ümbrusest ja on hoolitsenud ridade täiendamise eest algkooli lõpetanud noortega, kes on aastate jooksul huviga kiindunud ringi tegevusavaldusisse.

Õpiring töötab üldkõikumislikuna, kuid igal aastal on õpingud keskendatud ühe põhiaine ümber kindla tegevuskava kohaselt. Eelmisel teg.-aastal õpiti tundma pärivuse seadusi. Kõik õpinglased (arvult 19) võtsid aktiivselt ja järjekindlalt tööst osa, kusjuures tööjaotus oli peagu võrdne. Selgituseks on püütud kasutada võimalikult rohkesti näitlikustamise vahendeid: pilte, tabeleid jne. Läbirääkimisel mõtetevahetused on olnud elavad ja sisukad ja neist on võtnud aktiivselt osa kõik õpinglased. Peale muu õpingil on oma ajakiri „Meie Kiri“, mis sisaldab mitmesuguseid õpinglaste oma katsetusi: artikleid, ilukirjanduslikke üritusi, illustratsioone jne. Seesmise tegevuse kõrval õpiring korraldas t.-aastal üldavalikke referaatõhtuid (7) ning huvi- ja kirjandusõhtuid. Tegevus jätkub ka suvekuudel, peamiselt kodukaunistamise alal. Korraldati ka õpireise jne.

Üldiselt, kuigi õpingil on tulnud kokku puutuda ka mõningate raskustega, on see kujunenud hinnatavaks kultuuriavalduseks,

leides nii kohalike noorte kui ka vanemate tõelist poolehoidu.

*

O h u k o t s u maanoorte õpiring Harju-
maal töötab 5-dat aastat. Ringi asuta-
jaks ja selle tegevuse järjekindlaks organi-
seerijaks on koolijuhataja A. R õ õ m. Eel-
misel teg.-aastal keskendati ringis õpingud
süsteemikindlalt kodukorraldamise aine
ümber vastava ainekava alusel, k.-o. t.-aastal
õpitakse rahvamajandusõpetust ja kodan-
likku õhukaitset. Paralleelselt põhiaine kä-
siteluga korraldas ring veel naiskäsitöökur-
suse. Kogu õpiringi töö on tihedalt seotud
praktiliste harrastustega. Nii teostati kodu-
korraldamise alal ühiselt koolimaja värvim-
ist, puude istutamist, teeäärte kaunistam-
ist jne. Ringi liikmed — kõik algkooli-
haridusega noored — võtavad tööst järje-
kindlalt ja kohusetundeliselt osa. Tööjaotus
nii õpinglaste vahel kui ka igal töökoos-

olekul keskendusteema ümber on teostatud
hästi. Samuti hoolitseti töö mitmekesista-
mise ja mitmesuguste aktiviseerimisaval-
duste eest. Õpinglased on püüdnud jõudu-
mööda omandada kogemusi ka kirjalikes
avaldusis. Korraldati ühiseid raadiokuula-
misi jne.

Õpiringi juhataja märgib aruandes:

„Õpiti elus vajalikke teadmisi ja oskusi,
nagu koosoleku juhatamine, protokollimine
jne. Mitmedki õpinglased on asunud nüüd
teadlikumalt kodukorraldamisele. Tegelik
käsitöökursus ja praktiline koolimaja värvim-
istöö selgitasid paljugi vajalikku, ka seda,
et värvimine polegi nõnda kallis, aga teeb
kodu kauniks.“ (A. Rõõm.)

*

Kõik eelkirjeldatud õpingid on õpirin-
gide töö premeerimisel saanud I järgu pree-
miate osaliseks.

H. Lpm

Hea näide näitekunsti kursuselt

Laiuse Muusika- ja Lavakunstiühingu
näitekursuse päevikut, kui omapärast töö-
võtet võib soovitada kõigile. Päevikuks on
kasutatud harilikku koolivihku, kuid sisu-
väärtuse järgi see võinuks olla albumilaa-
diline.

Algul on ära toodud lühike kursuse saa-
mise lugu ja siis on sissekanded kursuse
päevade järjekorras ning loengute viisi. Nii
loemegi: „Kursuse esimene päev. ... Tuis-
kab ja suured lumehanged ... On võrdlemisi
pime, tormine ja külm ... Alljärgnevana
kannavad asjaosalised oma nimed päevi-
kusse: ...“ Olgu tähendatud, et iga päeva
algul kursuselased on kannud päevikusse
allkirjad, ja selgub, et puudumisi on võrd-
lemisi vähe.

Edasi järgneb töökäigu kirjeldusi, lek-
tori näpunäiteid ja märkmeid loenguist. Nii
leiamegi käsitlusi kunstist, lavastusest ja
mängust. Päevik pajatab: „Igas inimeses
peitub näitlejaannet — inimene näitleb te-

gelikus elus iga päev ... Vaatleja ei usu
näitlejat, kui ta näitlejas näeb kogu ette-
kande kestel oma tuttavat „Jürit-Jaani“.“

Teemad, peaküsimused, on tõstetud esile,
nii et neid on kerge päevikust leida. Näiteks
omaette peatüki moodustab hääldamine, kus
alapealkirjad mainivad kõneorganeid, üksik-
häälikuid, tooni, rõhku ja lavalist kõnet. Iga
ühe kohta leiame ikka midagi: „... Pimedal
laval selgemini hääldada, aeglasemalt. Is-
tuja rääkigu alati kõvemini kui püstiseisjad,
samuti seljaga publiku poole oljad.“

Palju olulist on märgitud tüüpide loo-
misest, tundeist, pausidest ja kogu näitleja
tööprotsessi toimumisest. Ka või: „... suur
ulgumine ei ole seda, mis on mahasurutud
pisarad!“ Kuid vähe sisust, peab olema ka
väline kuju. Ja nii leiamegi märkmeid mask-
jumeistuse alt.

Täiesti hädatarviliseks tuleb pidada kir-
jalike märgete jätmist trupi juure grimmi-
komplektidest ja jumeistuse erivõtteist, nagu

Laiuse näitekursuslasi. Teises reas paremalt esimene E. Haridusliidu näitekunstnikonsulent H. Sots.

näit. mitmesugused silmad — pimesilm, kaesilm jms. Sama vajadust peab mainima ka töökorra ja proovide kohta. Siin päevik jääb nagu omaette kodukorraks või väikeseks autoriteediks. Nii ta ütlebki: „Proovid jagunevad: 1) Lugemisproovid — näidendi lugemine laua taga, karpimine, analüüs. 2) Seadeproovid — lavaseade, lavaplaan, käigud... On kõige igavamad proovid ja tehakse vaatuste kaupa. 3) Läbitöötamise proovid — raamat ära, asub tööle etteüttele... 4) Täisproovid (kokkumäng)... 5) Peaproovid — toimuvad täpselt...“

Kui kogu aeg on mainitud teoreetilist osa, siis ei tähenda see, et sellele on kuulunud tööst lõviosa. Ei, praktilisele osale on kuulunud vähimalt 75—80%. Leiame isegi, et tegelikul alal on korraldatud kontrollimisi ja on tehtud hinnanguid: „... tulemused ei paistnud vist mitte halvad ja lõppnõupidamisel otsustati kursuse lõppnäidendiks välja tellida „Niskamäe naised.“ Ja lõppnäidendi kui kogu praktilise töö tule-

muse kohta märgib näitejuht-konsulent: „... koosseis on väga painduv... publik jälgis etendust haruldase tähelepanuga... mäng suutis köita.“ Toodud hinnang on juba küll lavastuste kontrollraamatust.

Nüüd „moraali“: kirjeldatud päevikut tuleb eriti soovitada töö edukuse ja distsipliini mõttes. Ta eeldab vähimalt ühe kursuselase, s. o. koostaja, poolt töökäigu täpset jälgimist, mis juba omaettegi on väärtus. Kui aga koostamine on kollektiivne, siis see on veel parem. Et aga trupi juure jääb kursuse konspekt, see on kõige parem, sest osavõtnud võivad valguda laiali ja üht-teist on vaja ikkagi meenutada, liiatigi kui meil vastavaalaline kirjandus peaaegu puudub.

Et see kõik on tehtud vabal algatusel, endadistsipliini vajaduse tundmisest, huvist asja vastu jne., siis sellest võiks veel paljugi „moraali“ lugeda, eriti korraldama ja ühtlustama kippumiste puhul, kuid sellest vahest teinekord. Praegu aga, kui lisada päeviku ette veel lektori nimi, osavõtnute

nimestik, kava ja vahest lühike andmestik trupist momendil, siis võiksimegi lõpetada.

*

Eespool sai nimetatud lavastuste kontrollpäevikut. See on ka üks kõnesoleva trupi sisekorra võtteid. Sissekanded sellesse raamatusse on tehtud üle kahe lehekülje. Lehekülje ülemisele äärele on märgitud ühele poolele näidend ja teisele — lavastaja. All on lahtrid: 1) osad ja osalised; 2) proovide kuupäevad (seega ka arv) ja osavõtjad (kriipsukesega vastava osalise joonele); 3) puudujad (ülal proovi järjek. nr. ja all vastaval joonel kriipsuke) ja 4) lavastaja lõppmärkeid ning muid tähendusi — mis puhul

ja kus on esinetud, tulude-kulude summa jne.

Igatahes peale muu jätab sellane kontrollraamat küllaltki huvitava materjali trupi juure alale. Nii arvab toodud üks lavastaja oma esiktööst, et tükk osutunud talle raskeks, kuid vilunud osalised teinud asja palju paremaks; teine, kogenum, aga arvab samas oma lavastuse kohta, et ettevalmistus olnud võrdlemisi korralik, kuid tegelaste koosseis nõrk.

Et sääraseid võtteid trupi tegevusraamatu, päeviku, arvustustemärkmiku jms. näol leidub paljudegi näiteringide juures, siis kõnesoleva juures ei ole põhjust pike-malt peatuda.

P. Puusepp

Klubide küsimusest

Kui algame klubide asutamise, siis ei ole ülearune rõhutada mõndki asjaolu, mis kipub jääma nagu tagaplaanile.

1. Sõna „klubi“ mõiste on paljudes kohtades juba praegu väga lähedane „kõrtsi“ mõistele. Miks? Noh, varem tuntud klubid olid ju suures enamuses omainimeste kõrtsid. Kui nüüd hakkame asutama klubisid, siis peame juba ette saama mingi kindlustuse, et need ei kujuneks kõrtsideks. Hädaoht sellest küljest on olemas. Kui omaküla poistel on omaette ruum, soe ja valge, kas seal pole tore külma ilmaga „rohtu“ võtta? Ja on's paremat kohta selleks vaja vanemalegi mehele? Kodus naine viriseb ja pole ju ka, kellega sa kokku jood.

Kui palju vaeva on nõudnud avalikelt pidudelt purujoobnute kaotamine! Kas praegugi kõik pidulised on kained? Ometi on peol oma paar korrapidajat ja neile abiks veel politsei. Pidu kestab ainult mõne tunni ja on kujunenud nõnda-ütelda esinduslikuks kohaks. Kas klubis kui omainimeste omavahelise kooskäimise kohas pole korra säilitamine palju raskem?

Vist peaks alguses kõrvalejätma küla-klubi kõigile. Avalikel pidudel on raske korda säilitada sellepärast, et nad on mää-

ratud kõigile. Aga ikka leidub paari- või kolmesaja hulgast paar või kolm, kes ei suuda alluda korrale. Kui ka klubi on kõigile, siis võib seal kergesti domineerima hakata ebakultuurne element. Kinnine asutus on selle häda eest paremini kaitstud. On ju ka klubide kodumaal — Inglismaal ja Ameerikas — nad kinnised.

Küla on administratiivne mõiste ega ole sugugi mõni idülliline nurgake, kus kõik on nagu üks perekond, ühtlase käitumisega ja ühesuguste huvidega. Külas on ka oma erinevused ja pahed. Kes meist ei tunne tuttavat kiigealust. Eks see olnudki nii-ütelda „vabaõhuklubi“. Seal kiiguti, mängiti, tant-siti, vesteldi ja loeti ajalehtigi. Aga seal ka joodi, kakeldi, pussitati ja peeti kivisõdu. Klubiga peaks algama ettevaatlikult, vastutava ja vastutusvõimelise inimese juhtimisel ning kindla kontrolli all. Peaks olema kodukord ja kindlustus, et seda täidetakse. Kus neid võimalusi ei ole, seal jäägu klubi asutamata.

2. Ruumidega tuleb raskusi. Kõiki asju ei saa mahutada kooli-, vallamajja või rahvamajja. Klubi ei saa sinna minna omaenda huvides. Kui klubi on näit. vallamajas, siis saab seal käia peamiselt vallamaja personaal

ja mõne lähema talu inimesed. Aga keskuses tavaliselt on inimestel küllalt kooskämimise võimalusi, ja meelelahutuskohti. Seal on igasugu koosolekuid, kõneõhtuid, harjutusi jne. Just kaugemal asuvad külad vajaksid klubi. Rahvamaja ja koolimaja ümbrus on teinekord seltskondliku tegevusega ülegi koormatud. Näitetrupi, õpiringi ja laulukoori liikmed on enamuses lähemast ümbrusest. Ka seltside juhatuse liikmed, igasugu pealikud ja muud asjamehed valitakse keskuse lähemalt. Ega klubi tegevusraadius saa olla palju üle 1—2 km. Klubi kooli-, rahva- või vallamajas olles oleks niigi liigselt organiseerituile veel üks organisatsioon juures. Kui sellastesse kohtadesse tekivad klubid erihuvilistele Inglismaa eeskujul, siis on see eriküsimus ega huvita haridustegelasi. Aga metsäärsed ja sootagused just vajavad klubisid, mis sisustaksid vaba aja kultuuriliselt.

Klubi peab asuma oma küla piirides ja selleks tuleks ehitada omaette maja. See polegi nii raske kui esialgu paistab. Mulle tundub, et kergem on klubile soetada ajakohast maja, kui selles majas hoida aja nõudeile vastavat vaimu. Paari-, kolmekümne talu kohta paari- või kolmetoaline kerge ehitus kokku lüüa — sellega saadakse hakkama. Suured rahvamajadki on ehitatud, pritsid ostedud, pritsikuurid saadud jne. Hakajale noorusele tuleb anda idee ja näidata selle teostamise võimalus — küll juba läheb teostaminegi.

Aga edasine kulu? Kui esimene vaimustus on mööda, siis alles tulevad raskused. Sellepärast, kui asutakse klubi asutamisele,

tuleks kõigepealt ehitada maja. Aga enne kui asume maja ehitamisele, peaks selgitama, kust tulevad kulud sisseadeks, kütteks, valgustuseks, ümbruse korrashoiuks jne. Nii veider kui see ka on, kuid rahvamaja ehituskuludest on saanud üle peaaegu iga keskus, aga pärastistest kuludest õige vähesed. Ega muidu seisaks enamus rahvamaju pidude vaheajal, s. o. vähimalt 300 päeva aastas, kütmata ja pimedalt ning seest ja väljast isegi palju soovida jätvalt.

3. Tuleb kohe välja ütelda: meie inimesed on väga algatusvõimetud. Sellepärast ka klubid muutuvad igavaiks, kui seal pole midagi ette valmistatud, korraldatud. Algatusvõime kasvatamise ülesannet klubid täita ei suuda, kuigi seda oleks hädasti tarvis teha. Nii peaks, vähimalt esialgu, olema kindlaks määratud tegevuskava. Soetada küllaldaselt huvitavat, kultuurilist, kõigile jõukohast tegevust on kaunis raske ülesanne ja nõuab suurte kogemustega juhti.

4. Kuid klubi asutamine, ruumide soetamine ja pärastine töö ning kogu sellega seoses olev tegevus nõuab head juhti. Just neist aga on meil puudus. Vabaharidustöös, noorteorgides, isegi majanduslikes ühinguis on alatasa kaevatud juhtide puudust. Klubi võib teoks saada ainult siis, kui leidub juhte. Muud küsimused on tubli juhi puhul kõik lahendatavad. Aga kust võtta juhte? Kas hakata korraldama kursusi (nagu näit. näitejuhtidele)? See küsimus vajaks kord pikemat ja põhjalikku arutamist. See küsimus oleks väärt, et ta vastu huvi tunneks ka Haridusministeeriumi Vabaharidustöö Osakond.

Tarmo Tammsoo

Pisimärkmeid Väändrast

Vändra oma 5700 elanikuga on üldse suurimaks vallaks Pärnumaal. Juba varasemast ajast ta on kuulunud kultuurikeskus, kus on sündinud, elanud ja tegutsenud paljud meie ärkamis- ja hilisema aja silmapaistvaimad isiksused, nagu J. V. Jannsen, Lydia Koidula, C. R. Jakobson, Lilly Suburg, Anton Jürgenstein, Karl Körber, Ernst Sär-

gava ja terve rida teisi, kes kõik on aidanud kaasa väändralaste hariduslike ja majanduslike olude parandamiseks. Ka pole väändralane olnud kunagi pärisori, sest Väändras olid edumeelsed mõisnikud, kes oskasid hinnata vaba ning haritud inimese võimeid ja töö resultaate.

Vändra evib Eesti kultuuriloos vääriva

koha, kuna paljud üritused, mis hiljem muutusid üleriiklikeks, said algatuse Väandra ärksatelt rahvajuhtidelt ja talupoegadelt.

Heites pilku praegusele vabahariduslike tegevusele, võib kohati esimese pilguga vaadates kohata loidust, kuigi see nii ei ole. Väandralane armastab rohkem klubilist aja- viitmist tuttavate ja sõprade ringis, kus esikohal mitte ei ole klatš ja flirt ega alkohol, vaid vaimsed huvid. Elavalt vaieldakse mitmesuguste päevasündmuste ja ka teaduslike probleemide üle, harrastatakse koosviibimistel malet, muusikat, eelistatakse tantsule kohati seltskondlikke mänge ja võetakse osa ka väljaspool toimuvaist üritusist. Nagu näeme, on Väandras juba ammu oma seltskondlikud klubid, kuigi mitte ametlikult registreeritud.

Raamatust oskab väandralane lugu pidada täiel määral, mida tõendab juba ka suur hulk väandralaste sulest ilmunud teoseid. Üldse on umbkaudse arvestuse põhjal Väandras 45.000 köidet raamatuid. Suurima eraraamatukogu omanikuks on J. Rohtlane, kelle raamatukogus on 1700 köidet. See on juba võrdlemisi vana kogu ja seda täiendatakse järjekindlalt. Preester Ruusi pärijate raamatukogus on 1000 köidet, J. Kalmusel 800 köidet, kirjandusloolasel A. Selmetil 1200 köidet, J. Šmidtil 1200 köidet jne. Väiksemaid, 200—500-köitelisi, raamatukogusid leidub paljudel isikutel.

Haruldasi raamatuid ja ajalehti leidub maal veel rohkesti. Harulduste hulka tuleb kindlasti lugeda ajalehe „Sakala“ 1. ja 2. aastakäik, mida omab E. Toome Alustes. 1693. a. ilmunud lauluraamatu omanikuks on Aluste kooli juhataja T. Erm. Aluste Karja talus leidub veel „Ma Rahva Kässi ramat“ 1818. a. ja „Vaimolikud leiva pallokesed“ 1838. aastast. Suurema hulga väärtuslike trükinguid omab Aluste Oja talu peremees J. Tarvit, kel on säilinud „Koddo ja Kirko Ramat“ 1793. a., „Mõnned kaunid ja vaimolikud laulud“ 1793. a., „Eesti Ma Rahva lühikene Palve Ramat“ 1793. a. ja veel terve rida 18. ja 19. sajandi väärttrükinguid. Piibli teist trükki leidub Väandras mitmel isikul.

Üldse paistab silma, et väandralane oskab hinnata raamatu väärtust.

Lugemislaudu oli 1939. a. Väandras kolm. Suurimas neist oli alaliselt kasutada üle 50 ajalehe ja ajakirja.

Kodu-uurimistöödega on tegeldud juba aastaid ja sel alal on saavutatud ka silmapaistvaid tulemusi.

Kursusi korraldatakse Väandras rohkearvuliste seltside poolt rohkesti. Keskmiselt iga organisatsioon on seni aastas korraldanud 2 kursust, mis teeb oma 130—140 kursust aasta kohta. Kõige enam on korraldatud kursusi praktiliste alade kohta, nagu motoristide ja traktorijuhtide kursus, talumööbli valmistamise, kangakudumise, keedukursus jne. Igal aastal on järjekindlalt korraldatud ka samariitlase kursusi.

Organisatsioonelt tihedam on Aluste küla, kus töötab tervelt 11 organisatsiooni. Neist ÜENÜ osakond jaguneb veel mitmeks tegevusharuks. Kõik organisatsioonid töötavad edukalt, olles oma tegevuselt esirinnas Pärnumaal.

Üleriigilistest aktsioonidest võetakse külas elavalt osa, kuid alevikus valitseb loidus. Nii näiteks on Alustes seltside vahel nii kokku lepitud, et kogu pidude sissetulek läheb Vabadussõja monumendi püstitamiseks jne, kuna aga alevikus pole sel alal veel midagi ette võetud.

Oma teatritruppi alevikus ei ole. Kohalike tegelaste poolt lavastatakse küll mõni operett ja näidend, kuid pärast lavastamist tuleb jälle tükk aega oodata, enne kui mõni optimist uue teatritüki lavastamisega algust teeb. Kindel näitetrupp, mis on kõikidele organisatsioonidele ühine ja koosneb üenülasist, on ainult Alustes.

Iga organisatsiooni kohta tuleb keskmiselt võttes pidusid 2—3. Kõige rohkem korraldab neid tuletõrje, kuna sel on oma seltsimaja. Juhatuse koosolekuid tuleb iga organisatsiooni kohta keskmiselt 15, suurim arv siin oli 45.

Oma laulukoori omab Hariduse Selts. See on andnud rohkesti kontserte, korraldanud väljasõite, lavastanud operette ja on üldse Väandras distsiplineerituim organisat-

sioon, kelle lauluharjutused toimuvad gümnaasiumis korrapäraselt igal nädalal. Sinna pääsevad ainult täiesti korralikud ja kohusetundelised isikud, kes on annud lipule oma töotuse.

Laiemates hulkades on male tuntud juba 18. sajandi teiselt ja 19. sajandi esimeselt poolelt, kuna siis rahvasõbralik pastor K. Körber ja klaasivabriku direktor R. Amelung panid aluse maleharrastusele Väandras, mis edenes jõudsasti. Juba sajandi lõpul taheti asutada Väandrasse esimene maleselts, kuid vene võimud, kartes, et sellest võib kujuneda eestlaste poliitiline organisatsioon, keeldusid seltsi registreerimast. Väandra kõrget maletaset tõendab see, et siin asub terve rida Pärnumaa parimaid maletajaid, samuti on omal ajal väandralane A. Jürgenstein võitnud Tartus simultaanil malemeistrit J. R. Capablancat. Vihtra ümbruses aga oli male nii harrastatav, et see tõrjus külast kaardimängu hoopis välja. Praegu harrastatakse malet peaaegu ühtlaselt kogu vallas.

Statistika näitab, et Väandras on protsentuaalselt kõige rohkem raadioaparaate. Enamik neist on suured 4—6-lambilised luksusvastuvõtjad.

Karl Laane

Viru ranniku vabaharidustöö väljadelt

Kui kõneldakse teiste põhjamaade arenenud rahvakultuurist ja intensiivsest vabaharidustööst, siis ei jäeta kunagi märkimata nende laiaulatuslist rahvaulikoolide tegevust. Need küpsva noorsoo koolid oma kasvatusliku mõjuga on suutelised äratama rahvanoori vaimsustatud tegevusele, mis tuleb kasuks kogu mitmepalgelise rahvakultuuri arengule. Meilgi on seda teed tuntud ja propageeritud, kuid pole veel jõutud laiaulatuselisemate tulemusteni. Põhjusi selleks võib olla mitmesuguseid. Peaasi aga näib olevat selles, k u i d a s see idee leiab tege-likult rakendamist.

Taludes liikudes kohtab üllatavalt tihti gümnaasiumi- ja ülikooliharidusega noori peremehi ja perenaisi. Enamik neist on lõpetanud Väandra endise põllumajandusliku ühisgümnaasiumi, kus tollaegne dir. pastor Jaan Nuudi (†) püüdis kõiki noori juhtida taludesse, sest „haritud peremees võib talus imet teha“. Suur osa noori on lõpetanud mitmesuguseid kutsekoole, rahvaulikoo-keole jne., nii et väike % on neid, kes on jäänud ainult algkooliharidusega. Kuid vumasedki saavad end arendada raadio, ajalehtede, ajakirjade, koduste ja avalike raamatukogude ning rohkearvuliste kursuste kaudu.

Kokku võttes peab tunnistama, et Väandra oli ja jääb edaspidigi üheks kultuurseimaks maakeskuseks, kus osatakse hinnata rahvuskultuurilisi väärtusi ja neid edasi viia ja arendada peamiselt just noorte vabaharidusliku töö kaudu. Olla esimene igal alal, see on väandralaste sõjahüüd, ja kuulus väandrajonn teeb siin imet, sest ega muidu Väandra ole üheks kõige külalislahkemaks ja kultuurisõbralikumaks maanurgaks meie kodumaa.

Meie läbilöönuimaks maarahvaulikooliks on Virumaa oma Kundas. Kool ei saa kurta õpilaste puuduse üle. Need on küll suures osas Virumaa noored, kuid kool on tuntud ka mujal, kõikjal üle kodumaa, kuna õpilasi on siin igal aastal peaaegu kõigist maakonnist ja tihti isegi Läti eestlaste hulgast. Kõiki soovijaid ei saadagi vastu võtta.

„Kanna päikest südames!“ — see on Virumaa rahvaulikooli juhtlause. Kooliga kui vaimse koduga jäädakse tugevasti seotuks ka siis, kui sealt ollakse lahkunud. Siit saadud äratus ja kultuurised elamused on kuidagi soojendavad ja tiivustavad noori nende

Kunda Rahvaülikooli õpilasi töötamas.

kodu- ja uutes elukohtades, kuhu siirdu- takse. Enamik rahvaülikooli kasvandikke paistab ümbruses silma oma ettevõtlikku- sega ja suuremate vaimsete huvidega — täis nooruslikku teotahet, uusi kavatsusi ja ava- rustejanu, kuid siiski ka oskust reaalsete olude hindamiseks, huvi kutselisele tegevuse- le. Tihti avalduvad need omadused ka neis, kes koolis olles jäid vahest vaiksemaina rohkem tagaplaanile. Tahaksime soovida, et säärast „maasoola“ leiduks meil kõikjal rohkem.

Rahvaülikooli vaimseks juhiks ja pere- isaks on selle juhataja J a a n R u u s. Kuid ka kogu muu õpetajaspere on pikema prak- tikaga ja kokku kasvanud rahvaülikooli sõbraliku ja kultuurse vaimuga, olles ise selle kandjaiks ja kasvatajaiks aastast aastasse.

Tihedasti on põimitud kogu kooli õppe- kavasse ja töösse ettevalmistus seltskond- liku tegevuse ja vabaharidustöö avaldustes. Peale vastavate tundide saadakse tegelikke kogemusi isetegevuse teel: koolis töötab terve rida õpiringe, mis koondavad endi üm- ber kandvama osa õpilastest; harjutakse korraldama ja sisustama omavahelisi koos-

viibimisi; proovitakse isegi uuema üritusena külaklubi mõtte rakendamise võimalust te- gelikkuses. Kogu koolipere on aktiveeri- tud, ja on arusaadav, et sellest jääb midagi püsima kauemaks ajaks seesmise harjumuse- na. Enamik käesoleva kursuse õpilastest on juba varemgi olnud tegevad mitmesu- guseis seltskondlikes avaldusis, missuguse- tele kogemustele rahvaülikool annab veelgi suuremat süsteempärasust ja teadlikkust.

Olge tervitatud noored ja teid kande- rahvaülikooli-vaim!

*

Edasi viib pakases krudisev lumine tee piki Viru rannikut ida poole, läbi lumiste hämarduvate metsade, ja siis hakkab vii- maks kumama lumihärmaste puukoste va- helt kodust tulevalgust Mahu vana kooli- maja akendest.

M a h u on metsade ja merega piiratud kolmikküla rannikul. Koht on kuulus oma iga-aastaste läbikäimistega hõimurahvaga Soome lahe saartelt. Nüüd on laht kattunud paksu jääga ja Soome saaredki on teatavasti jäänud inimtühjaks. Ainult lennukeid nä- hakse iga päev lendamas üle lahe — halle, raskepäraseid...

Hoolimata talvekülmast on kooliruum rahvast täis, jälgitakse hoolega. Mahu ei saa kurta tavalise seltside liigrohkuse üle. On vaid kohalik ÜENÜ osak., kuid selle tegevusest ei teata palju kõnelda. Kurdetakse eestvedajate ja organiseerijate puuduse üle. Mõnedki agaramad noored käivat aga 7 km eemal tegutsevates ringides.

*

Tegevusvaukuse üle kurdetakse ka A s e r i - R a n n u l. Sealsel kultuurspordiseltsil on oma kruntki ja ta saavat sissetulekut sellel kasvava heina müügist. Peale eelnimetatud seltsi on koha peal veel laulumänguselts ja iseseisev muusikakoor. Nendegi tegevus olevat peamiselt „puhkuses“. Ollakse siiski jõutud arusaamisele, et sääraselt tegevuseta ja lõhestatult ei saa kaugele. Lähimaks kavatsuseks on koondada kõik ühesihilised seltsid üheks teovõimsaks kultuurseltsiks ja panna kõigi org-ide poolt ühiselt alus kohaliku rahvamaja küsimuse lahendamisele.

S o n d a olud on, vähimalt väliselt paremad. Ainus kohapealne hariduslik selts omab rahvamaja ja on selle eest jõudumööda hoolitsenud. Seal peetakse pidusid, kuigi talviti maja oma kerge ehituse tõttu on tavaliselt külm. Maja omanik ei taha soostuda rahvamaja väljakujundamisega kõigi teiste kohalikkude org-idega ühiselt. Loenguiks ja muuks seesmiseks vabaharidustööks on sobiv uuevõitu koolimaja, mida selleks ka ei keelda. Kuipalju aga sellelaadsed küsimused raudteearse alevikus huvi äratavad ja harrastamist leiavad, on muidugi iseküsimus. (Sonda „linnatunnet“ võib tõsta näiteks kasvõi seegi fakt, et see on Eestis ainsaks sõlmjaamaks, kust raudtee suundub neljas suunas!)

*

Juba kaugele paistab kõrge Kiviõli tuhamägi ja seda loorivad suitsud; õhtuti hõõgub taevaruum elektritulede kumas. — Siin areneb uus elu, mis on tekkinud paari aastakümne jooksul; siin on kujunenud uus ja omapärane miljö. Nagu elanikkond, nii ka selle kultuurielu probleemid on meie õlikivitööstuste rajoonides — Kiviõlis, Kohtla-

Järvel ja küllap mujalgi — õige komplitseeritud. Siin avalduvad tüübilised alevlikud-linnalised nähtused veelgi kirjumalt ja omapärasemalt kui mujal, kindlasti palju mitmepalgelisemalt kui seda saaks fikseerida lühimärkmeis.

Nii nagu hiljem kõigis järgnevates kohades, nii Kiviõliski korraldati seltside esindajate nõupidamiskoosolek kohaliku vabaharidustöö olude ja võimaluste lähemaks aruteluks. Nagu nähtus noist aruteludest, on tööstusrajoonides kindlasti raskem teostada vajalist seltside koordinaatsiooni mõtet kui näiteks tavalistes maakohtades. — Igal eri org-il, igal sotsiaalsel kihil (direktorid, ametnikud, töölised), igal rahvusel, on oma eri arusaamad ja tihti teistega lepitamatud erisihid, nii et selles olustikus on raske leida ühiskeelt. Isegi kaks nais-orgi — Naisselts ja Kristlike N. N. Ühing ei suutvat leida sallivat koostöövaimu. Organisaatsiooni olevat vähimalt 17, rahvamajas toimuvast vabaharidustööd selgitavast loengu-õhtust osavõtjaid oli aga 20-ne ümber, kuigi loengu aeg pidi olema vastuvõetav. Üks kohalike konstaableid arvas omavahelisel kõnelusel, et häda on sellega, et just neid ei saa kokku, kellele juttu kultuurist kõige rohkem vaja läheks. Tihti nende vabal ajal väljast poolt tulevaks ainsaks külaliseks on politseikordnik või konstaabel. „Küllap vist meie peaksime hakkama ka hariduskonsulentideks, et kanda neid mõtteid sinna, kus neid vahest kõige rohkem vaja oleks.“

Kiviõlis aga on siiski moodne rahvamaja ja pidudel, teatri- ja kinoetendustel jne. ei saa nuriseda osavõtu vähesuse üle.

Samasugused nähtused üldjoontes on ka K o h t l a - J ä r v e l, kuigi sealne rahvastik ja ka organisatsioonide pilt näib olevat ühtlasem. Kogu sealset seltskondlikku tegevust juhib õlitööstuse juhataja K a r l L u t s, kes omalt poolt kõigile kultuuripüüdeile ka kaasa tunneb. Kurdetakse aga siiski, et tihti tegevusavaldusis kipuvad rohkem esiplaanile kergemasisuline, kuna süvendav vaimne tegevus ei võtvat jalgu alla. Rohkem huvi tuntakse ka sportlike avalduste vastu.

(Järgneb.)

Autor lavastab oma näidendeid.

Nooremasse generatsiooni kuuluv näitekirjanik Enn Vaigur, kes on töötanud aastaid maalavadel näitejuhina, on paljudel näitejuhtide kursustel omandanud vastavad eelteadmised ning praegu töötab Tallinnas ühe suurema org-i näitejuhina, on rakendunud K.-Ü. „Tarviku“ vahetalitusel oma näidendite lavastamisele, kusjuures ta ise sageli peaosades kaasa mängib.

Kuna Enn Vaiguri näidendid on olnud edukalt mängitavad nii suurlavadel kui ka väikelavadel, siis lavastab ta esialgu ainult omi teoseid, mida talt seni on ilmunud 7 ja mis kõik on laenutamiseks saadaval K.-Ü. „Tarvikult“.

Täpsemaid ja üksikasjalisemaid andmeid töökäigu jne. kohta saab K.-Ü. „Tarvikult“.

Uusi preemiaid õpiringidele.

Hiljuti pöördus Eesti Haridusliit mitmesuguste asutuste ja ettevõtete poole ettepanekuga, määrata k. a. tegevusaastal toimuva õpiringide tööpremeerimise puhul omalt poolt eripreemiaid õpiringidele. Seni on preemiaid määranud juba järgmised:

1. Tallinna Linnavalitsus Tallinnas töötavate õpiringide premeerimiseks — Kr. 50.—.

2. Harju Maavalitsus Harjumaa õpiringidele Kr. 50.—.

3. Viljandi Maavalitsus Viljandimaa õpiringidele Kr. 30.—.

4. Viru Maavalitsus Virumaa õpiringidele Kr. 25.—.

5. Riikliku Propaganda talitus — 5 eks. teost: „20 aastat Eesti iseseisvust.“

Teiste asutuste ja ettevõtete poolt preemiade määramine veel jätkub.

Kalevala

Koostanud Elias Lönnrot, tõlkinud August Annist, illustreerinud Akseli Gallen-Kallala. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus — 1939. 367 lk. Peale teksti-

kaunistuste 20 sügavtrüki reproduktsiooni. Hind Kr. 18.—.

Iga kirjandusesõber, kelle jõululauale saabus äsjailmunud uus „Kalevala“ eestikeelne illustreeritud väljaanne, sai rikkamaks ühe kaunima elamuse võrra. Kuid seda ei saa siiski pidada ainult üheks mööduva tähtsusega silmapaistvama teose ilmutamiseks, vaid see on koguni sündmuseks meie kirjanduselusel. Võime ju mõneti alles kõnesolevat väljaannet pidada täieliseks ja õnnestunud „Kalevala“ eestikeelseks tõlkeks, kuna varem ilmunud J. M. Eisen'i tõlgitud lühendatud „Kalevala“ väljaanne suutis vaevalt rahuldada suuremaid nõudeid selle suurima põhjamaa rahvaloomingulise teose suhtes, mis on leidnud suurt tähelepanu kogu maailmas ja on juba tõlgitud väga paljudesse keeltesse. Õigusega iseloomustab „Kalevala“ uue eestikeelse tõlke valmistaja August Annist seda kui raamatut, mis soome ja osalt eestigi rahva loomingut ja vaimu on kandnud kuulsusrikkamalt ja kaugemale maailma rahvaste teadvusse kui ükski teine teos. Juba enam kui sada aastat on see vaimse loomingu alal olnud soome soo suurim uhkus ja kogu uueaegse kultuuritöö nurgakivi. Ja ta enda juured ulatuvad ka meie minevikku kaugemale kui ühegi teise teose omad. Nende abil võime end sisse tunda oma hõimlaste ja endagi esivanemate ellu ja hinge — mitte ainult aastasadade, vaid osalt ehk terve aastatuhande eest. On siis ka meil küllalt põhjust seda teost tunda enam ja lähemalt kui see on sündinud, on võinud sündida seni.

Väljaannet tuleb pidada kõigiti õnnestunuks, nii sisult kui ka välimuselt. Tõlke asjatundlikkuse tagab juba A. Annist'e nimi, kes oma ülesannet on nähtavasti pikema aja jooksul võtnud suure huvi ja armastusega. Väärtusliku lisana tõlkija annab saatesõnades iseloomustava ülevaate teosest ja selle olemusest. Pealeselle on sisu paremaks mõistmiseks lisatud pärisnimede seletusi, keelelisi märkusi ja sisukord kokkuvõtva sisuseletusega lõpus.

Mis puutub raamatu välimusse, siis näib,

et pole vist küll liialdus, kui väljaannet nimetada ilusaimaks raamatuks meie kirjan- duses mis seni ilmunud. See on ühtlasi ka „Kalevala“ ilusaim seni ilmunud väljaanne üldse. Isegi kõrvutades uut „Kalevala“ ees- tikeelset väljaannet soomekeelse iluvälja- andega näib, et meie väljaandel on mõnin- gaid paremusi — kõigepealt muidugi see, et selles on toodud peale „Kalevala“ illustree- rija Akseli Gallen-Kallela valmistatud teks- tikaunistuse ka sama kunstniku kalevala- aineliste maalide reproduktsioone eri kriit- paberist lehtedel tervelt 20, milledest üks,

esilehel, on värviline, teised sügavtrüki- s. Tekst on trükitud rohekashallile põhjale, nagu soomekeelseski iluväljaandes, kuid ruumi säästmise mõttes, nagu märgib töö- kija, soome ühe veeru asemel kahel veerul. Seepärast on tulnud A. Gallen-Kallela al- gupäraseid runo-algusvinjette kahelt poolt täiendada, missuguse töö on teinud kunst- nik E. Kollom, püüdes seda teha õige taga- sihoidlikult, kuid kasutades stiliseeritud al- gupärasest kaunistuses leiduvaid motiive, mistõttu nimetatud teise kunstniku täiendu- sed ei mõju segavalt. Karl Laane.

SAKU

on parem

ÜHISTEGELIK KINDLUSTUSSELTS

EEKS-MAJA

SUURIM EESTI ÜHISTEGELINE
KINDLUSTUSETTEVÕTE

ASUTATUD 1866. AASTAL

TOIMETAB:
TULE-, NOORTE-,
ELU-, MURDVAR-
GUSE-, KLAASI-
JA KODULOOMA-
KINDLUSTUSI

JUHATUS JA PEAKONTOR: TALLINN
VABADUSVÄLJAK 10 TELEF. KESKJAAM 478-08

A.-S. PABERIVABRIK

„Koil“,

KOHILAS

RESERVEERITUD

Reserveeritud

A/S.

KREDIIT PANK

PEAPANK
TALLINN, S. KARJA 20
ASUTATUD 1907. A.

O S A K O N N A D :

HAAPSALUS	PÄRNUS
HIIU-KÄINAS	TÜRIL
NARVAS	VILJANDIS
PETSERIS	VÖRUS

Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Eesti Vabariigi 10. klassiloterii plaan

I klass	II klass	III klass	IV klass																																																																																																																																																																																																																																																																														
<p>Loosimine 28. ja 29. märtsil 1940. a.</p> <p>Suurim võit Kr. 25.000 (õnnekaul juhul)</p>	<p>Loosimine 30. apr. ja 3. mail 1940. a. Eelmise klassi pilettide vahetamine Ioptatakse 24. aprillil 1940. a.</p> <p>Suurim võit Kr. 25.000 (õnnekaul juhul)</p>	<p>Loosimine 29. ja 30. mail 1940. a. Eelmise klassi pilettide vahetamine Ioptatakse 23. mail 1940. a.</p> <p>Suurim võit Kr. 25.000 (õnnekaul juhul)</p>	<p>Loosimine 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17. ja 19. augustil 1940. a. Eelmise klassi pilettide vahetamine Iopt- atakse 25. juulil 1940. a.</p> <p>Suurim võit Kr. 80.000 (õnnekaul juhul)</p>																																																																																																																																																																																																																																																																														
<table border="1"> <tr><td>1</td><td>preemia</td><td>10.000—10.000</td><td>Kr.</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>võit</td><td>15.000—15.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>7.000—7.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>5.000—5.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td>võitu ä</td><td>3.000—6.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>1.000—10.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>500—5.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>200—2.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>25</td><td>"</td><td>100—2.500</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>120</td><td>"</td><td>20—2.400</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1000</td><td>"</td><td>10—10.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>3820</td><td>"</td><td>5—19.100</td><td></td><td></td></tr> <tr><td colspan="2">5000 võitu + 1 nr. = 94.000</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	preemia	10.000—10.000	Kr.	Kr.	1	võit	15.000—15.000			1	"	7.000—7.000			1	"	5.000—5.000			2	võitu ä	3.000—6.000			10	"	1.000—10.000			10	"	500—5.000			10	"	200—2.000			25	"	100—2.500			120	"	20—2.400			1000	"	10—10.000			3820	"	5—19.100			5000 võitu + 1 nr. = 94.000					<table border="1"> <tr><td>1</td><td>preemia</td><td>10.000—10.000</td><td>Kr.</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>võit</td><td>15.000—15.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>7.000—7.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>5.000—5.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td>võitu ä</td><td>3.000—6.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>1.000—10.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>12</td><td>"</td><td>500—6.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>15</td><td>"</td><td>200—3.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>30</td><td>"</td><td>100—3.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>150</td><td>"</td><td>20—3.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1200</td><td>"</td><td>10—12.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>4578</td><td>"</td><td>7—32.046</td><td></td><td></td></tr> <tr><td colspan="2">6000 võitu + 1 nr. = 112.046</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	preemia	10.000—10.000	Kr.	Kr.	1	võit	15.000—15.000			1	"	7.000—7.000			1	"	5.000—5.000			2	võitu ä	3.000—6.000			10	"	1.000—10.000			12	"	500—6.000			15	"	200—3.000			30	"	100—3.000			150	"	20—3.000			1200	"	10—12.000			4578	"	7—32.046			6000 võitu + 1 nr. = 112.046					<table border="1"> <tr><td>1</td><td>preemia</td><td>10.000—10.000</td><td>Kr.</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>võit</td><td>15.000—15.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>7.000—7.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>5.000—5.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td>võitu ä</td><td>3.000—6.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>1.000—10.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>12</td><td>"</td><td>500—6.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>15</td><td>"</td><td>200—3.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>30</td><td>"</td><td>100—3.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>120</td><td>"</td><td>20—3.600</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1000</td><td>"</td><td>12—12.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>4608</td><td>"</td><td>9—41.472</td><td></td><td></td></tr> <tr><td colspan="2">5800 võitu + 1 nr. = 122.072</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	preemia	10.000—10.000	Kr.	Kr.	1	võit	15.000—15.000			1	"	7.000—7.000			1	"	5.000—5.000			2	võitu ä	3.000—6.000			10	"	1.000—10.000			12	"	500—6.000			15	"	200—3.000			30	"	100—3.000			120	"	20—3.600			1000	"	12—12.000			4608	"	9—41.472			5800 võitu + 1 nr. = 122.072					<table border="1"> <tr><td>1</td><td>preemia</td><td>30.000—30.000</td><td>Kr.</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>võit</td><td>50.000—50.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>25.000—25.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>15.000—15.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td>võitu ä</td><td>10.000—20.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>3</td><td>"</td><td>7.000—21.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>5</td><td>"</td><td>5.000—25.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>12</td><td>"</td><td>3.000—36.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>18</td><td>"</td><td>2.000—36.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>60</td><td>"</td><td>1.000—60.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>64</td><td>"</td><td>500—32.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>300</td><td>"</td><td>100—30.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>1200</td><td>"</td><td>30—36.000</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>49133</td><td>"</td><td>9—442.197</td><td></td><td></td></tr> <tr><td colspan="2">50.800 võitu + 1 preemia = 850.197</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	preemia	30.000—30.000	Kr.	Kr.	1	võit	50.000—50.000			1	"	25.000—25.000			1	"	15.000—15.000			2	võitu ä	10.000—20.000			3	"	7.000—21.000			5	"	5.000—25.000			12	"	3.000—36.000			18	"	2.000—36.000			60	"	1.000—60.000			64	"	500—32.000			300	"	100—30.000			1200	"	30—36.000			49133	"	9—442.197			50.800 võitu + 1 preemia = 850.197				
1	preemia	10.000—10.000	Kr.	Kr.																																																																																																																																																																																																																																																																													
1	võit	15.000—15.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	"	7.000—7.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	"	5.000—5.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
2	võitu ä	3.000—6.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
10	"	1.000—10.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
10	"	500—5.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
10	"	200—2.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
25	"	100—2.500																																																																																																																																																																																																																																																																															
120	"	20—2.400																																																																																																																																																																																																																																																																															
1000	"	10—10.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
3820	"	5—19.100																																																																																																																																																																																																																																																																															
5000 võitu + 1 nr. = 94.000																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1	preemia	10.000—10.000	Kr.	Kr.																																																																																																																																																																																																																																																																													
1	võit	15.000—15.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	"	7.000—7.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	"	5.000—5.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
2	võitu ä	3.000—6.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
10	"	1.000—10.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
12	"	500—6.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
15	"	200—3.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
30	"	100—3.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
150	"	20—3.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1200	"	10—12.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
4578	"	7—32.046																																																																																																																																																																																																																																																																															
6000 võitu + 1 nr. = 112.046																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1	preemia	10.000—10.000	Kr.	Kr.																																																																																																																																																																																																																																																																													
1	võit	15.000—15.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	"	7.000—7.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	"	5.000—5.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
2	võitu ä	3.000—6.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
10	"	1.000—10.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
12	"	500—6.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
15	"	200—3.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
30	"	100—3.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
120	"	20—3.600																																																																																																																																																																																																																																																																															
1000	"	12—12.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
4608	"	9—41.472																																																																																																																																																																																																																																																																															
5800 võitu + 1 nr. = 122.072																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1	preemia	30.000—30.000	Kr.	Kr.																																																																																																																																																																																																																																																																													
1	võit	50.000—50.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	"	25.000—25.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	"	15.000—15.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
2	võitu ä	10.000—20.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
3	"	7.000—21.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
5	"	5.000—25.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
12	"	3.000—36.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
18	"	2.000—36.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
60	"	1.000—60.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
64	"	500—32.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
300	"	100—30.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
1200	"	30—36.000																																																																																																																																																																																																																																																																															
49133	"	9—442.197																																																																																																																																																																																																																																																																															
50.800 võitu + 1 preemia = 850.197																																																																																																																																																																																																																																																																																	

Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilettide müügiüksustes, pankades, postiasutistes jne. Iga klassi pilettide müük algab eelmise klassi võitude nimetuna avaldamisest ja kestab loositähta. Pilettide kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilette keskmüügikohtas Riigi Trükkikojas, Tallinnas, Nõmme tln. II. Postiteel saadetakse pilettide välja pilettide keskmüügikohtas Riigi Trükkikojas Tallinnas, kui teilja on saatnud ette pileti hinna ja saatetulu 10 senti Iga saadetise kohta. Lunnasaadetsena postiteel saadetakse pilettide välja ainult klassiviisi keskmüügikohtas, kui teilja on saatnud ette lunasaadetulu 25 senti hiljelmalt 10 päeva enne loositähta.

Võidu korral I, II või III klassis võidavad piletraamatuse kõik 4 piletti, seet Iga võitnud raamatu numbr'i kohta loositakse selle raamatut 4 piletti vahel ja välja 4 võitu. IV klassis langeb igale raamatule kindlasti ühe võit, mis loositakse kotte selle raamatu 4-ja piletti vahel.

